OMONIMELE BILINGVE – „FALȘII PRIETENI” AI TRĂDUCĂTORULUI

Ionela PANFILII,
Facultatea de Litere

CZU: 81`25=135.1=111 *oanapanfilii@mail.ru*

Problema traducerii este una dintre cele mai vechi în istoria şi teoria limbii. Cea mai mare dificultate în stabilirea echivalentelor o constituie fenomenele de polisemie, omonimie, sinonimie și cuvintele intraductibile. Prin omonime bilingve, numite și „falși prieteni”, se au în vedere cuvintele, care având rădăcină comună în cele două limbi și fiind, de obicei, de aceeași origine, diferă în ceea ce privește conținutul semantic [1, p.157].

În literatura de specialitate, omonimele bilingve sunt numite şi „omonime interlingvistice” sau „echivalente false”. Lingvista I. Condrea le definește drept cuvinte care coincid „total sau aproape total, ca aspect sonor, cu lexemul din limba-sursă, dar care are alt (sau şi alt) sens decât acesta.”[apud 2].Se pot distinge câteva tipuri de nonechivalenţă sau falsă echivalenţă în cadrul omonimelor bilingve. Cercetătoarea V. Ungureanu exemplifică mai multe, printre care următoarerele: într-o limbă cuvântul are un sens general, iar în cealaltă – un sens particular;monosemie într-o limbă – polisemie în alta: rus. „галантный” înseamnă „curtenitor faţă de femei”, în engl. „galant” are sensul de„curtenitor” sau„viteaz”, „glorios”; fie termen într-o limbă – nontermen în altă limbă: fr. „benzine” este termen chimic;rus. „бензин” semnifică „carburant” (termen uzual)etc. [3, p. 37-38].

Un alt exemplu ce dovedește că polisemia cuvintelor face anevoios procesul de traducere ar fi „mineur”, ce în limba engleză are atât sensul de „muncitor care lucrează în mină”, cât și „militar, specialist în mine”. Același cuvânt „mineur” în limba franceză are semnificația de „lucrător în mină”, dar și „minor, nevârstnic”. Cu toate acestea, limba română a preluat doar sensul de„muncitor calificat care lucrează într-o mină”[3, p. 38-39].

Greşelile apar frecvent și atunci când se traduce dintr-o limbă în alta în situaţii de bilingvism, sensurile cuvintelor fiind deseori confundate.

De exemplu, cuvântul „baton” este folosit de unii vorbitori basarabeni cu sensul de „franzelă”, preluat din limba rusă. [3, p. 36-37]. În DEX însăsensul lexemului „baton” este de „bucată (de vanilie, de ciocolată, de ceară etc.) lunguiaţă sau în formă de bastonaş”[4]. Pentru vorbitorii de limba română, care studiază limba engleză, o confuzie frecventă se referă și la termenul „librărie”. Mulți locutori sunt tentați să îl asocieze cu termenul de „library”, care în engleză are semnificația de „bibliotecă”, pe când în limba română termenul „librărie” face referire la „un magazin din care se pot achiziționa cărți”.Cauza confuziei o constituie originea comună a lexemelor „librărie”,„library”, ambele provenind din latinescul „liber, bri”, ce are și sensul de„carte”.

În ultimii ani, și limba română a adoptat numeroase calcuri şi împrumuturi din limba engleză, acest lucru explicându-se, în special, prin cauze extralingvistice: impactul globalizator al limbii engleze; nevoia de a înlocui termenii consideraţi uzaţi şi neadecvaţi realităţilor noi; permanenta prezenţă a informaţiei în limba engleză în media sau chiar fenomenul snobismului lingvistic [1, p. 157-158]. Printre cele mai frecvente greșeli de traducere, cauzate de omonimele din limbile engleză și română, putem enumera următoarele: engl. „actual” se traduce în română ca „real”, „adevărat”, „efectiv”, ci nu „actual”; engl. „eventually” înseamnă „în cele din urmă”, „în sfârșit”, ci nu „eventual”, iar engl. „sensible” înseamnă „rațional”, „logic”, ci nu „sensibil”.[5, p. 11].

Omonimele bilingve sunt prezente în terminologia diverselor domenii. V. Fiodorov, cercetând terminologia juridică, a evidențiat câteva greșeli de traducere din limba engleză în română, generate de omonimia bilingvă: engl. „evidence” are echivalentul**corect**: „probă” și **greșit**: „evidență”; engl. „to entitle” e **corect**: „a fi în drept”, **greșit**: „a intitula”; engl. „natural person” are ca echivalent **corect**: „persoană fizică” și e **greșit**: „persoană naturală”, iar engl. „interviews” se traduce **corect**: „audieri”, fiind **greșit**: „interviuri”[6, p.64].

În concluzie, menționăm că omonimele bilingve sunt frecvente în procesul de traducere, reprezentând o sursă de greșeli.Două cuvinte pot fi echivalente în dicționarul bilingv, dar nu întotdeauna pot fi folosite ca echivalente și atunci traducătorul trebuie să găsească un echivalent contextual.

***Surse bibliografice*:**

1. NAGY, I. K. Introducere în traductologie sau noţiuni şi concepte fundamentale în teoria şi practica traducerii. Cluj-Napoca: Scientia, 2020. Disponibil: http://real.mtak. hu/ 119146/1/ Nagy Imola-KatalinTraductologie_REAL.pdf
2. SOBOL, A.Conceptul de echivalenţă în teoria traducerii. În: Limba română. Revistă de știință și cultură. Nr.2, a. XXIV, 2014.Disponibil: https://limbaromana.md/index.php?go=articole&n=2424
3. UNGUREANU, V. Teoria traducerii. Bălți. 2013. Disponibil: http://tinread.usarb.md:8888/tinread /fulltext/ungureanu/traducere.pdf
4. Dicționarulexplicativ al limbiiromâne (ediția a II-a revăzutășiadăugită). Academia Română, Institutul de Lingvistică, București: EdituraUniversEnciclopedic Gold, 2009. Disponibil: https:// dexonline.ro/definitie/baton
5. Mic ghid de redactare clară. Luxemburg: Oficiul pentru Publicații al Uniunii Europene, 2010.Disponibil:https://dpsionline.co.uk/wp-content/uploads/2019/04/Mic-ghid-de-redactare-clara-Comisia-Europeana.pdf
6. FIODOROV, V. Particularitățile structural-semantice ale terminologiei juridice a CEDO în limba engleză. Teză de doctor în filologie. Chișinău, 2019. Disponibil: http://www.cnaa.md/files/theses/2019/55140/victoria_fiodorov_thesis.pdf

Recomandat:
Aliona SOBOL, doctor, lector